

tirano negativistično vrednotenje našega vodnega potenciala, a vseeno opozarja na nujnost obnove vodne kvalitete po dolgoletnem obdobju zanemarjanja le-te in s tem, eventualno, nakazuje še drugi del strokovne obravnave slovenskih voda! Ravnanje z vodnimi viri bo namreč ena od osrednjih sestavin naše nacionalne preteklosti.

Ko človek odloži knjigo, si ne more kaj, da ne bi bil ponosen na slovensko inovativnost, kvaliteto dela in tiskarsko preciznost. Zares, ponovno se pokaže, da smo na področju grafike, oblikovanja in barvnega tiska med vodilnimi v svetu! To je ena najlepših knjig, ki sem jih kdajkoli imel v rokah. Kot Slovenec sem ponosen nanjo. Prav tako pa sem ponosen na geografijo, mojo stroko (!), ki je dala strokovni pečat temu izjemnemu delu.

UVOD V PERMAKULTURO

Ana Vovk

Avtor knjige Bill Mollison s Tasmanije je s sodelavci napisal že tretjo knjigo o permakulturi. V slovenskem jeziku jo je leta 1994 v Ljubljani izdalo društvo Kortina.

Težišče knjige je na zavestnem načrtovanju in ohranjanju optimalno donosnih kmetijskih ekosistemov, ki imajo značilnosti naravnih ekosistemov, tako glede raznolikosti in uravnoteženosti kakor tudi prožnosti. Smisel permakulture je v harmoničnem odnosu med ljudmi in naravo.

Vsebina knjige je razdeljena na 7 glavnih poglavij in večje število podpoglavij. Tematika prehaja od delno teoretične k popolnoma praktični vsebini. Najprej so predstavljena temeljna načela permakulture. Permakulturo razlaga kot permanentno agrikulturo, torej kot trajno kmetijstvo. Gre za način ustvarjanja uravnoteženega človekovega okolja, zato je predmet permakulture dvojen: na eni strani obravnava posamezne pokrajinske sestavine, žive in nežive, na drugi strani pa odnos med njimi in načine umeščanja teh sestavin v pokrajino. Temeljno načelo permakulture je, da izhaja iz opazovanja naravnih okoliš, iz modrosti, ki jo vsebujejo tradicionalni načini kmetovanja ter upošteva sodobna znanstvena in tehnološka spoznanja. Poglavitna misel, ki se je avtor oklepa in se nanjo navezuje prek celotne knjige, je: pri permakulturi gre za razmišljanje s celostnim pogledom, s katerim lahko obstanemo na Zemlji tako, da uporabljamo energijo, ki je v sistemu kroženja in

je razmeroma neškodljiva, da uporabljamo hrano in naravne vire, ki jih je v naši okolici dovolj, da nam ni treba stalno uničevati življenja na našem planetu.

Za geografe je verjetno zanimivo poglavje o globalnem orisu razmer v pokrajini. Na razumljiv način so opisane metode, kako se seznanimo s potenciali v pokrajini, ugotovimo obliko površja, podnebne razmere in mikroklimo, spoznamo osnovne lastnosti prsti, vode, kako načrtujemo infrastrukturo in se zaščitimo pred možnimi naravnimi nesrečami. Ob prebiranju tega poglavja dobimo vtis, da permakultura posega na področje geografije. Natančnejše ovrednotenje tega »poseganja« pokaže, da namen permakulture sploh ni razložiti součinkovanje in prepletanje pokrajinskih sestavin, temveč ugotoviti dejanske možnosti, ki jih nudi pokrajina za življenje.

Naslednja zelo praktično usmerjena poglavja ponujajo nasvete, kam postaviti hišo, kako jo zgraditi, kako si urediti vrt in sadovnjak v duhu permakulture, kakšno vlogo imajo živali v permakulturi in kako se lahko prideluje hrana v mestih.

In zakaj je knjiga zanimiva za geografe? Predvsem zato, ker avtor ne obravnava trajnega kmetijstva samo z vidika ene stroke, temveč povezuje kmetijstvo z arhitekturo, biologijo, geografijo in poudarja različne temelje za uravnoteženo kmetijstvo. Lastnosti prsti so le eden, ne najpomembnejši temelj za zdravo in okolju prijazno kmetijstvo. Zdi se, da je najvažnejši temelj permakulture način človekovega mišljenja. Kmetijstvo že nekaj časa spreminja pokrajino, ki je predmet proučevanja geografije. Težnje po uravnoteženem kmetijstvu pa se uveljavljajo tudi v Sloveniji, nenezadnje prek projekta »Uvajanje permakulture v Slovenijo«, in prav je, da smo geografi seznanjeni tudi s temi spremembami. Knjiga o permakulturi je dober didaktičen pripomoček tudi profesorjem, saj je opremljena z nazornimi, ročno izdelanimi skicami, risbami in modeli, ki pojasnjujejo posege v pokrajino in njihove učinke. Dodani so sezname koristnih in uporabnih rastlin, njihova imena in slovarček izrazov, pomembnih tudi za geografsko terminologijo.

MALI ATLAS SLOVENIJE

Jerneja Fridl

Mali atlas Slovenije, ki so ga naročniki Krajevnege leksikona Slovenije prejeli kot darilo DZS ob izidu knjige, ni dobil imena zaradi manjšega forma-

ta zvezka, kot bi lahko pričakovali, temveč zaradi svoje jedrnatosti. Celotna vsebina je sicer predstavljena na 32-ih straneh, vendar bralec v njem dobi odgovore na najpogostejša vprašanja, ki si jih zastavlja o naši deželi. Večina pomembnih podatkov o Sloveniji je razvidna iz zemljevidov in preglednic.

Mali atlas Slovenije so zasnovali in pripravili avtorji Krajevnege leksikona Slovenije: Drago Kladnik (Inštitut za geografijo v Ljubljani) ter dr. Milan Orožen Adamič in dr. Drago Perko (Geografski inštitut ZRC SAZU). V uvodu Drago Perko predstavlja značilnosti posameznih pokrajin, ki se prepletajo na majhnem koščku naše dežele. Položaj in vlogo Slovenije v Evropi nakazuje fizična in politična karta Evrope v merilu 1:15.000.000. Sledijo preglednice s podatki o pomembnejših slovenskih vrhovih, jamah, breznih, slapovih, rekah, jezerih ter temperaturah in padavinah. S tehnološkega vidika je v knjigi najpomembnejše delo Fizičnogeografski zemljevid Slovenije, ki je rezultat računalniške obdelave digitalnega modela reliefa. Z večletnim razvojem geografskega informacijskega sistema, ki ga razvija Geografski inštitut ZRC SAZU, in s pomočjo podatkov Geodetske uprave Republike Slovenije sta Drago Perko in Milan Orožen Adamič izpopolnila senčenje površja Slovenije na osnovi ekspozicij in naklonov reliefa. Na ta podatkovni sloj sta bila nanešena še sloja z višinskimi pasovi in rečnim omrežjem. Na ta način je prikaz reliefa bistveno bolj plastičen kot pri ročnem sistemu senčenja. Tako je nastal prvi splošnogeografski zemljevid Slovenije, ki je v celoti rezultat računalniške izdelave, od obdelave podatkov do prave filmov za tisk, brez dodatnih klasičnih ročnih postopkov. V slovenski geografiji pomeni prelomnico pri prehodu s klasično pripravljene tematskih kart na računalniško tematsko kartografijo.

Preglednice, ki sledijo, vsebujejo podatke o številu prebivalcev v Sloveniji po novih občinah. Vsekakor gre za izvirno in novo ponazoritev stanja, saj so vsi popisi od leta 1869 do leta 1991 prirejani na nove občine. Enako velja tudi za podatke o številu prebivalcev v vseh večjih naseljih. Stran 14 prikazuje danes uveljavljene mestne grbe, tudi tiste, ki so nastali šele po osamosvojitvi Slovenije.

Mali atlas Slovenije zaključujeta dvostranska splošna topografska karta Slovenije v merilu 1:500.000 Geodetskega zavoda Slovenije in splošna topografska karta Slovenije Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo FGG v merilu 1:300.000, ki je natisnjena v štirih delih. Slednja je opremljena tudi z indeksnim kazalom.

GEOGRAPHICA SLOVENICA 26/I Irena Rejec-Brancelj

Prvi zvezek 26. številke Geographice Slovenice je v celoti namenjen prispevku Igorja Šebenika: Pokrajinske značilnosti manjših neurejenih odlagališč odpadkov v Sloveniji.

Problematika, ki jo je avtor obdelal v knjigi, je bila dolgo eden od »tabujev« med temami varovanja okolja v Sloveniji, čeprav so prav geografi v osemdestih letih začeli prebijati led (predvsem objave dr. Dušana Pluta in mag. Mitje Bričlja). Komunalni in njim podobni odpadki so stvar lokalnih skupnosti, občin in po njihovih odlokih, kjer jih imajo, je te odpadke, kakor tudi druge, treba zbirati in odvažati na določeno odlagališče. Vendar v praksi zbiranje odpadkov marsikje ni bilo urejeno, nastajalo je na tisoče manjših odlagališč. Tudi še leta 1993 je bilo zbiranje odpadkov urejeno le za 74 % prebivalstva, danes pa je stanje že boljše (verjetno okoli 90 % prebivalstva). Avtor je na podlagi sistematičnega kartiranja desetine slovenskega ozemlja ocenil, da je v Sloveniji med 10.000 in 15.000 odlagališč z vsaj 10 m³ odpadkov. Na njih je okoli 2 milijona m³ odpadkov (za večje komunalno odlagališče), vseh na tak način odloženih odpadkov, ki so danes pretežno prekriti z jalovino, delno pa so jih odnesli vodotoki, pa je od začetka šestdesetih let do danes okoli 10 milijonov m³. Največ tako odloženih odpadkov (40 %) je na ravninah, kjer je gostota prebivalstva največja, standard najvišji, pa tudi zbiranje odpadkov najbolj urejeno. Po 30 % jih je na kraškem svetu in v vzpetem nekraškem svetu. Največ odpadkov na ravninah je v opuščeni kopih, v vzpetem nekraškem svetu v opuščeni kopih na bregovih oziroma v vodotokih, na kraškem svetu v vrtačah, v dnu dolin pa na bregovih oziroma v vodotokih. Največ odpadkov je v oddaljenosti od 100 do 500 m izven naselja.

Morda najzanimivejša ugotovitev raziskave, ki je predstavljena tudi v diagramu na hrbtni strani ovitka, je, da je med odlagališči, manjšimi od 10.000 m³, ki jih je avtor vzel za manjša odlagališča, največ odloženih odpadkov (39) v razredu najmanjših odlagališč med 1 in 1000 m³ odpadkov. To je torej neposreden dokaz, da manjša odlagališča niso pomembna le zaradi svoje številčnosti ampak tudi zaradi količine odpadkov, odložene na njih.

Knjiga vsebuje še tipologijo takih odlagališč odpadkov (sedem vrst), zasnovano akcijskega načrta